

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

PROJEKTU PROGRAMU POLSKA WSCHODNIA+ (*FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA POLSKI WSCHODNIEJ 2021-2027*)

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Rzeczpospolita
Polska

MINISTERSTWO
FUNDUSZY I POLITYKI
REGIONALNEJ

Warszawa, 05.03.2021

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

PLAN PREZENTACJI

1. Cel i zakres prognozy OOS
2. Model i metodyka OOS
3. Zawartość prognozy
4. Analiza zgodności projektu PPW+ z innymi dokumentami
5. Wnioski wynikające z diagnozy stanu środowiska
6. Definicje rodzajów oddziaływań
7. Ocena poszczególnych aspektów oddziaływania PPW+ (przykład)
8. Potencjalne oddziaływania skumulowane
9. Oddziaływania transgraniczne
10. Monitoring skutków środowiskowych realizacji Programu
11. Rekomendacje

Rzeczpospolita
Polska

MINISTERSTWO
FUNDUSZY I POLITYKI
REGIONALNEJ

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

GiG Instytut
Badawczy

1. CEL I ZAKRES PROGNOZY OOŚ

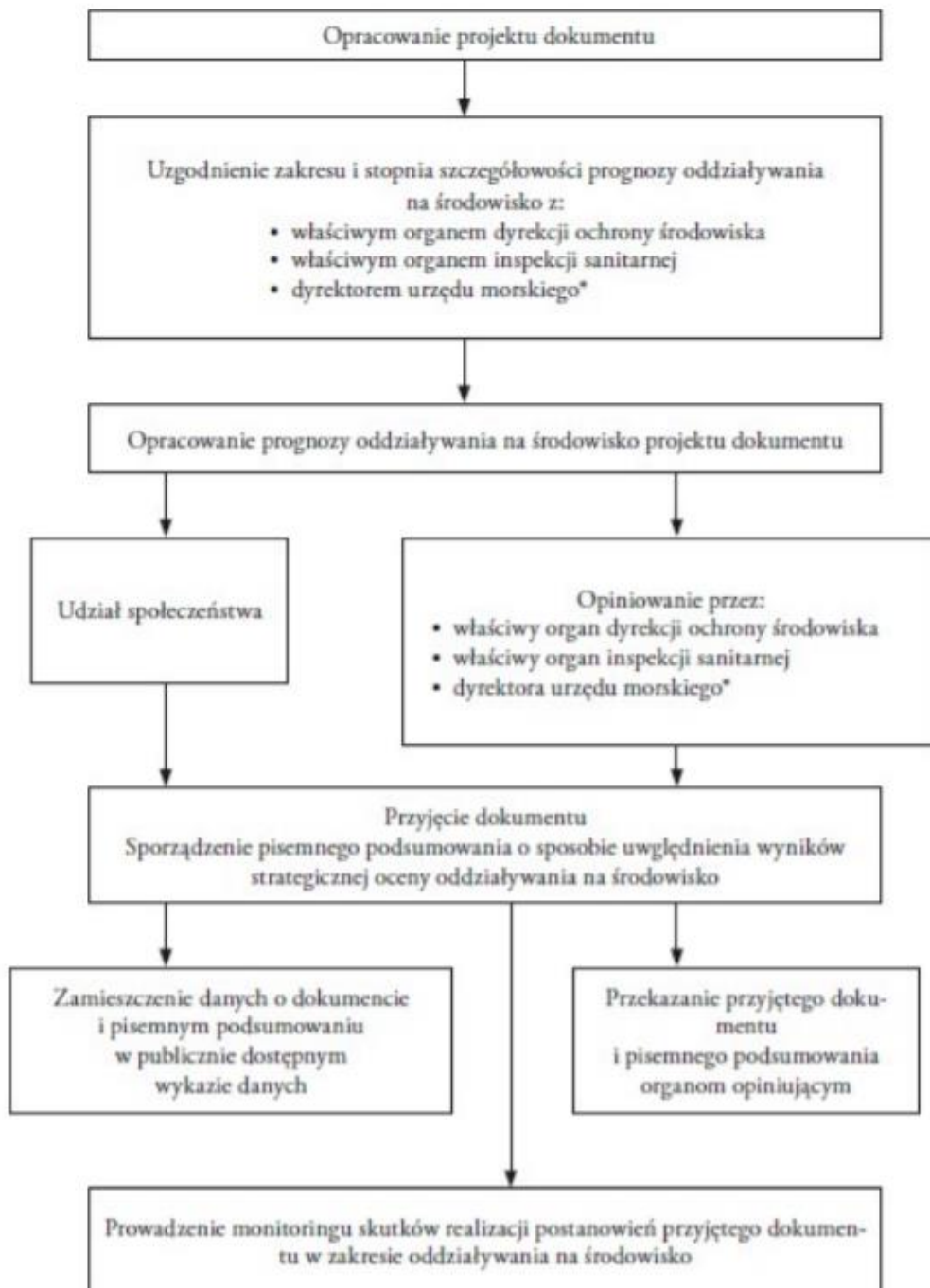
Celem Prognozy jest **ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków** oddziaływania realizacji projektu PPW+ na poszczególne komponenty środowiska z uwzględnieniem możliwych wariantów projektu Programu.

Dokonano:

- oceny stanu środowiska w obszarze Polski Wschodniej
- analizy możliwości wystąpienia oddziaływań na poszczególne elementy środowiska, w tym tzw. oddziaływań skumulowanych i możliwego oddziaływania transgranicznego
- zaproponowano rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w tym w szczególności w zakresie potencjalnych skutków dla realizacji celów i przedmiotu ochrony obszaru NATURA 2000 oraz wpływu na integralność tego obszaru.

2. MODEL I METODYKA OOŚ

- ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
- opinia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) z dnia 2 marca 2020 r. (DOOŚ-TSOOŚ.411.1.2020.BW)
- pismo Głównego Inspektora Sanitarnego (GIS) z dnia 2 marca 2020 r. (HŚ.NS.530.7.2020)
- **Konsultacje społeczne i opinie organów ochrony środowiska**

2. MODEL I METODYKA OOŚ

Dla przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko wykorzystano połączenie dwóch modeli metodycznych: brytyjskiego i klasycznego

Wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- 1.analizy dokumentów źródłowych i danych zastanych (desk research)
- 2.metoda oceny zespołu ekspertów w postaci panelu
- 3.metody opisowe
- 4.analizy macierzowe,
- 5.analizy statystyczne,
- 6.metody graficzne

3. ZAWARTOŚĆ PROGNOZY

1. Cele ochrony środowiska przyjęte na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia Prognozy oraz **sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione** podczas opracowywania dokumentu (rozdział 3),
2. **Stan środowiska** na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem (rozdział 4),
3. **Istniejące problemy ochrony środowiska** związane z dokumentem (rozdziały 4, 5),
4. **Potencjalnych zmiany stanu środowiska** w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu (rozdziały 5, 6),
5. **Możliwe znaczące oddziaływania** na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz na integralność tego obszaru, a także na środowisko, w szczególności zaś na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze i klimat, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne, z uwzględnieniem zależności pomiędzy komponentami środowiska i oddziaływań na te elementy (rozdziały 5, 6, 7).

4. ANALIZA ZGODNOŚCI PROJEKTU PPW+ Z INNYMI DOKUMENTAMI

Analizie poddano zapisy **39 dokumentów**, w tym 13 pozycji o zasięgu międzynarodowym oraz 26 dokumentów stanowiących krajowe programy, plany i strategie

Analiza wykazała, że główne cele środowiskowe PPW+ zmierzające do ograniczenia zanieczyszczeń środowiska naturalnego, **są zgodne z celami środowiskowymi** sformułowanymi zarówno w opracowanych i przyjętych w kraju politykach i strategiach, ale także **spójne** ze strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego.

PPW+ uwzględnia bezpośrednio cele UE skoncentrowane na transformacji i rozwoju gospodarczym (w aspekcie wyrównywania szans dla regionów słabiej rozwiniętych), uwzględniającym założenia tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ).

Z analiz wynika istnienie powiązań (zależności) pośrednich wynikających z zaleceń Komisji Europejskiej w zakresie wdrażania innowacji środowiskowych (eko-innowacji), w aspekcie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczeń powietrza oraz adaptacji do zmian klimatu.

5. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY STANU ŚRODOWISKA

PARKI NARODOWE

REZERWATY

NATURA 2000

PARKI KRAJOBRAZOWE

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

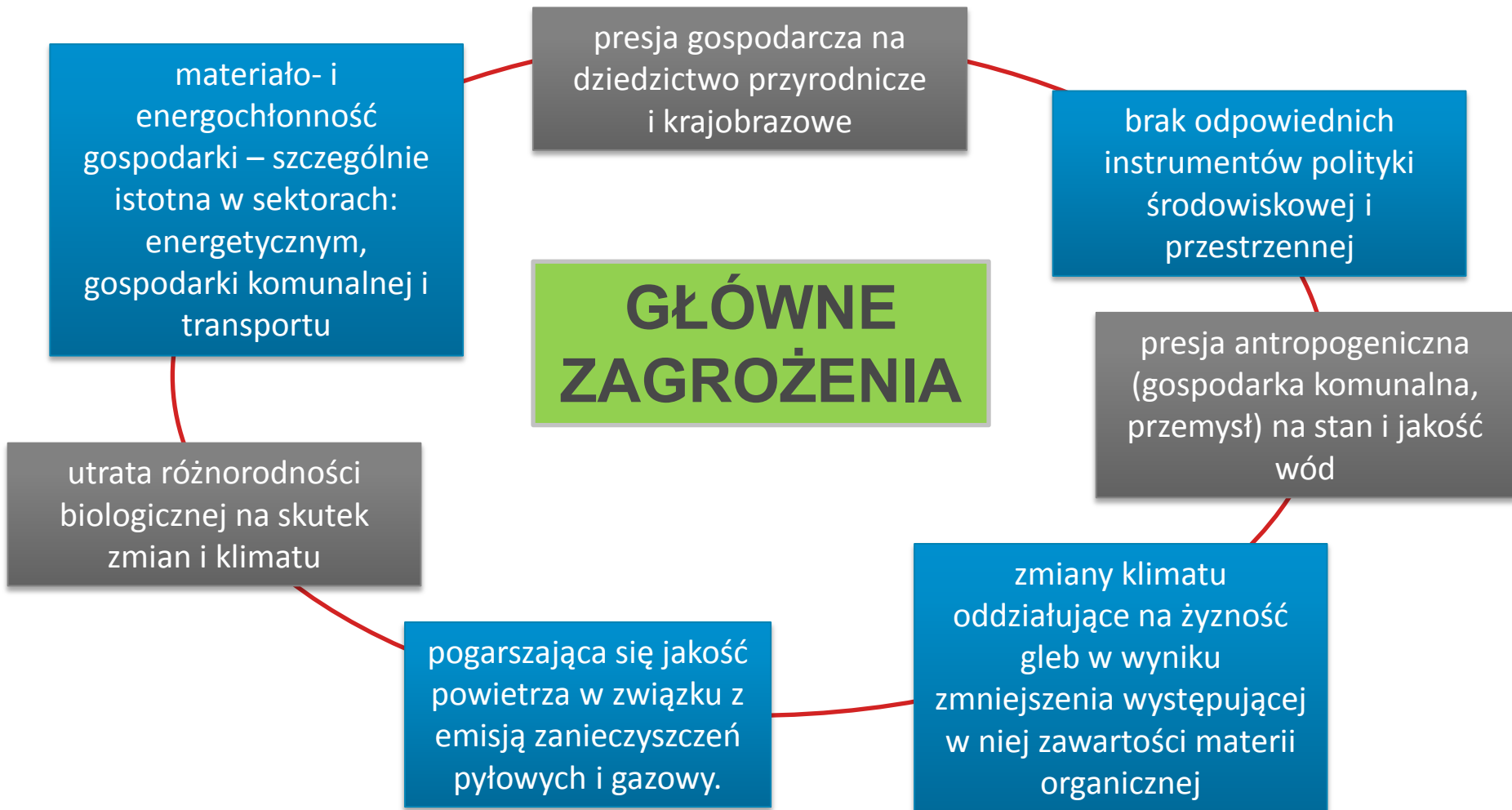
Ocena dotyczyła stanu bieżącego na obszarze województw: **lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego oraz regionu mazowieckiego regionalnego**

Uwzględniono: **różnorodność biologiczną, obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, wody (jakość i zasoby wód), powietrze, klimat, powierzchnie ziemi (gleby, erozja), krajobraz, zasoby naturalne, zdrowie i jakość życia ludzi oraz zabytki i dobra materialne.**

Uwzględniono także kwestie dotyczące ochrony różnorodności biologicznej w kontekście adaptacji do zmian klimatu.

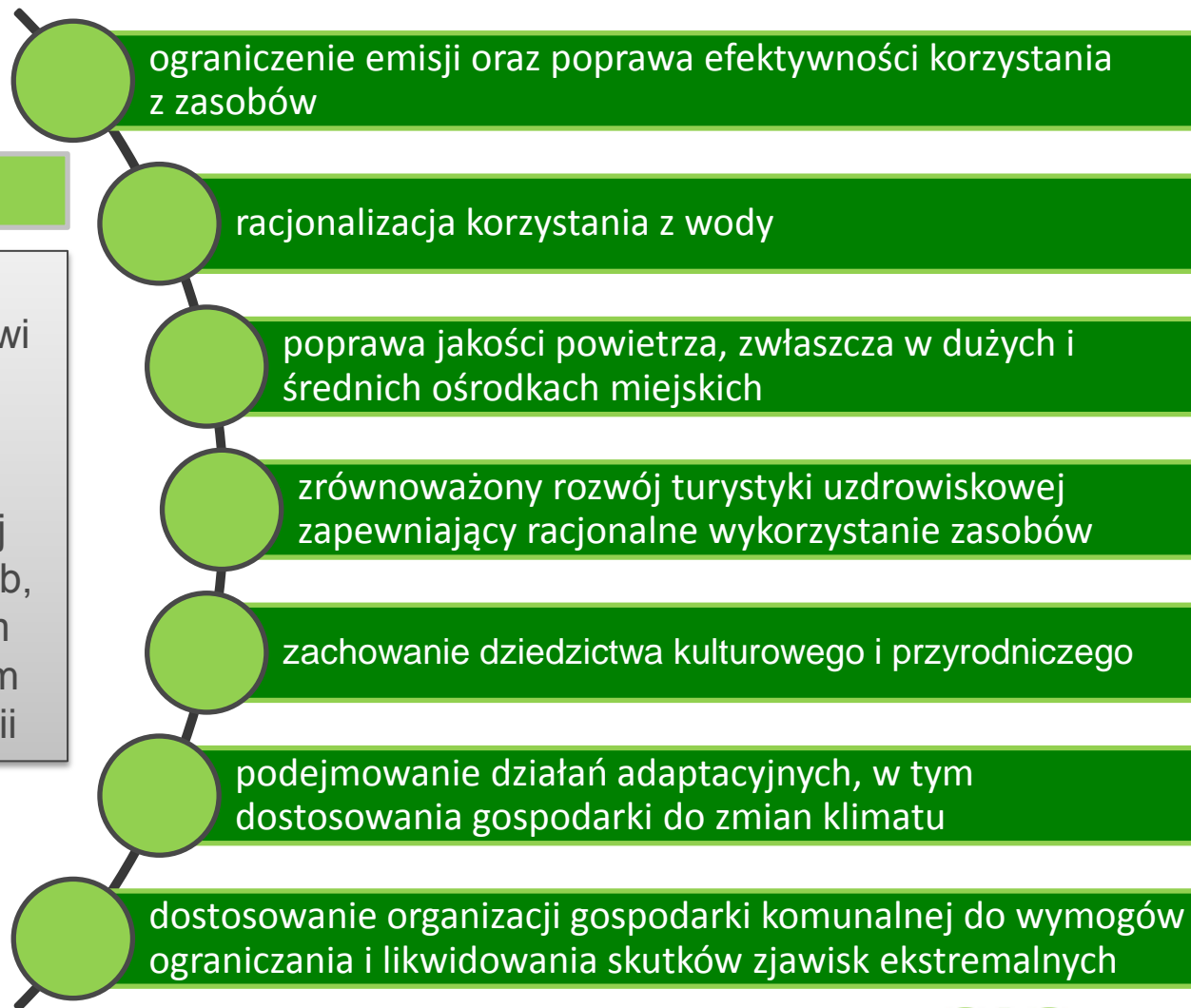
5. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY STANU ŚRODOWISKA

5. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z DIAGNOZY STANU ŚRODOWISKA

Wyzwania

rozwój przestrzenny i cywilizacyjny, który umożliwi godzenie wzrostu gospodarczego z ochroną zasobów wodnych, różnorodności biologicznej krajobrazowej, zasobów gleb, racjonalnym użytkowaniem kopalin i upowszechnianiem odnawialnych źródeł energii

6. DEFINICJE RODZAJÓW ODDZIAŁYWAŃ

oddziaływania bezpośrednie

– powstają w związku z realizacją i funkcjonowaniem przedsięwzięcia; najczęściej mają miejsce w bezpośrednim otoczeniu przedsięwzięcia, wyznaczonym przez zasięg prowadzonych robót lub rozprzestrzeniania się emisji. Oddziaływanie bezpośrednie jest na ogół odwracalne – zanika po ustąpieniu czynnika – „źródła oddziaływania”.

oddziaływania pośrednie

– określane są, jako wpływy drugiego, trzeciego stopnia w zależności od tego jak powstają. Zasięg oddziaływania pośredniego może być bardzo rozległy i dotyczyć poza bliskim otoczeniem także obszarów znacznie oddalonych od źródła oddziaływania.

oddziaływania skumulowane

– to suma skutków realizacji różnych rodzajów działalności i zamierzeń rozpatrywana łącznie, również z oddziaływaniem istniejących wcześniej przedsięwzięć. Sumarycznie mogą powodować one przewidywalne w rozsądny sposób zmiany zachodzące w danym obszarze, w różnej perspektywie czasowej. Na wystąpienie oddziaływania mogą mieć wpływ przedsięwzięcia same w sobie nieznaczące – jednak łącznie i w interakcji z innymi, występując przez pewien okres czasu lub stale, skutkują zmianami w środowisku

7. OCENA POSZCZEGÓLNYCH ASPEKTÓW ODDZIAŁYWANIA PPW+ ODDZIAŁYWANIA NA BIORÓŻNORODNOŚĆ

Przykład

Oś priorytetowa 1. Przedsiębiorczość i innowacje

- ➔ **pozytywne, pośrednie** - obejmuje m.in. wprowadzenie w przedsiębiorstwach inteligentnych rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego oraz z zakresu automatyzacji i robotyzacji procesów a także pożyczki na rozwój turystyki;
- ➔ **pozytywne, pośrednie, długoterminowe** - efekt realizacji projektów obejmujących kompleksowe wsparcie w zakresie opracowania i wdrożenia nowego modelu biznesowego w MŚP wykorzystującego założenia gospodarki o obiegu zamkniętego.

Oś priorytetowa 2 Energia i klimat

- ➔ **negatywne, bezpośrednie krótkoterminowe** - wynika z budowy nowych lub przebudowy odcinków sieci dystrybucyjnych, inwestycji w tradycyjną infrastrukturę oraz przedsięwzięć towarzyszących;
- ➔ **pozytywne długoterminowe** - zwiększenie odporności miast na zagrożenia związane ze zmianami klimatu oraz utworzenia wysokiej jakości przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze, co ma istotne znaczenie w kontekście zdolności do świadczenia usług ekosystemowych na obszarach miejskich (kontekst długoterminowy);
- ➔ ograniczenie emisji dzięki realizowanym projektom w pośredni sposób będzie wpływało pozytywnie na bioróżnorodność. Potencjalne negatywne oddziaływanie może nastąpić podczas budowy nowych i przebudowy odcinków sieci dystrybucyjnych.

7. OCENA POSZCZEGÓLNYCH ASPEKTÓW ODDZIAŁYWANIA PPW+ ODDZIAŁYWANIA NA BIORÓŻNORODNOŚĆ

Przykład

Oś priorytetowa priorytetowej 3 Spójna sieć transportowa

- **negatywne, bezpośrednie krótkoterminowe** - na etapie realizacji inwestycji, poprzez zajęcie areалу siedliska pod pas drogowy, przemieszczanie dużych ilości mas ziemnych, składowanie materiałów budowlanych, płoszenie zwierząt, zwiększoną emisję zanieczyszczeń i hałasu. Ponadto wycinanie drzew i krzewów oraz naruszenie reżimu wodnego.
- **negatywne, pośrednie, długoterminowe** - ryzyko kolizji ze zwierzętami oraz możliwość wystąpienia efektu barierowego związanego z pogłębieniem fragmentacji siedlisk, co może utrudniać przemieszczania się gatunków oraz ograniczenie ciągłości korytarzy migracyjnych.

Oś priorytetowa 4 Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe

- **negatywne, bezpośrednie krótkoterminowe** - wynikające z realizacji robót budowlanych i modernizacji obiektów/miejsc znajdujących się na szlaku, budowy lub modernizacji infrastruktury i wyposażenia podmiotów świadczących kompleksowe usługi sanatoryjne uzdrowiskowe oraz SPA, realizacji inwestycji polegających na odnowie lub zaadaptowaniu budynków, lokali, przestrzeni zewnętrznych z przeznaczeniem do pełnienia funkcji aktywizujących lokalne społeczności i wspierających rozwój kapitału społecznego, kompleksowej projekty odnowy infrastruktury i przestrzeni miejskiej

8. POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA SKUMULOWANE

Ocena skumulowanych oddziaływań została przeprowadzona z uwzględnieniem:

- dodatkowych środków mających na celu zapobieganie, zminimalizowanie i kompensację oddziaływań poszczególnych projektów zaproponowanych w dokumencie,
- środków, które zapewniają pozytywne skutki, rekompensujące ogólne negatywne oddziaływania ocenianego projektu, celu lub wskaźnika ochrony środowiska,
- zmian lub rozwiązań w zakresie realizacji Programu, które będą wprowadzane podczas jego ewaluacji.

Przy zachowaniu ostrożności i uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju w wyborze realizowanych projektów / przedsięwzięć, ich **realizacja w większości będzie miała pozytywny wpływ na środowisko.**

Zastosowanie zaproponowanych **rozwiązań minimalizujących** pozwoli na **uniknięcie** większości spośród możliwych oddziaływań negatywnych oraz na **zminimalizowanie** tych, które mimo wszystko się pojawią.

Przy spełnieniu tych warunków wystąpienie zjawiska kumulacji przestrzennej i czasowej oddziaływań negatywnych lub ich synergii będzie bardzo mało prawdopodobne.

8. POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA SKUMULOWANE

Analiza prognoz oddziaływania na środowisko innych programów ponadregionalnych i regionalnych planowanych do realizacji w perspektywie 2021 – 2027 wskazuje, na potencjalne kumulowanie oddziaływań z planowanymi w PPW+ może mieć miejsce (szczególnie **sektor transportu**).

Kumulacja negatywnych oddziaływań PPW+ z oddziaływaniami ze strony innych programów może wystąpić w dwóch skalach:

- **skala bezpośrednich oddziaływań ze strony przedsięwzięć inwestycyjnych**, gdy w grę wchodzi realizacja przedsięwzięć bezpośrednio oddziałujących na środowisko w tym samym miejscu i w tym samym czasie; oddziaływania te mogą być związane głównie z etapem realizacji inwestycji

może mieć miejsce w sytuacji, jeśli błędy wystąpią jedynie podczas realizacji innych programów, a nie działań PPW+.

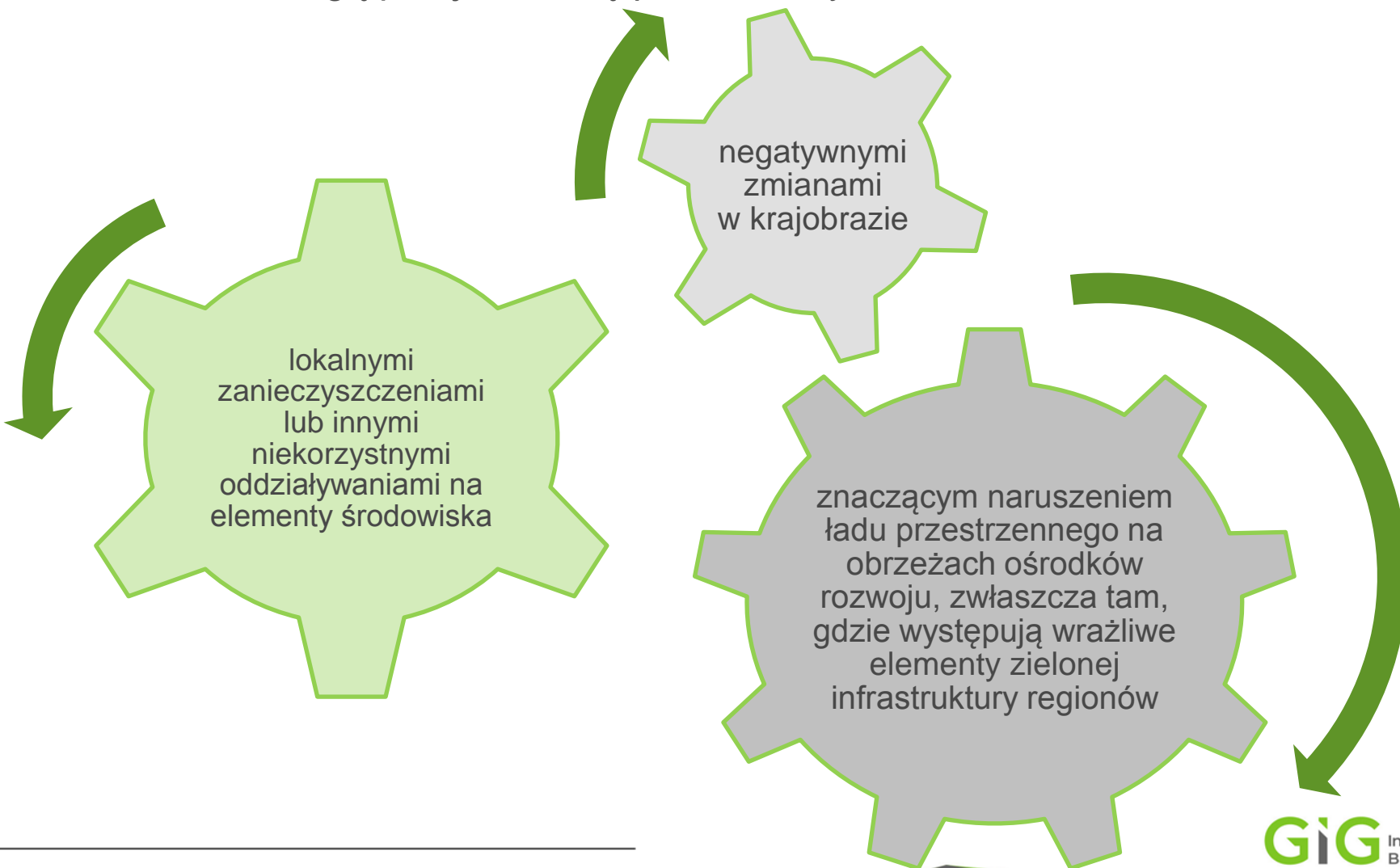
- **skala oddziaływań na poziomie skutków realizacji programu**

może mieć miejsce podczas wdrożenia PPW+ jeśli nie zostaną odpowiednio dobrane oraz zastosowane środowiskowe kryteria wyboru przedsięwzięć lub zaniedbane zostaną rozwiązania minimalizujące.

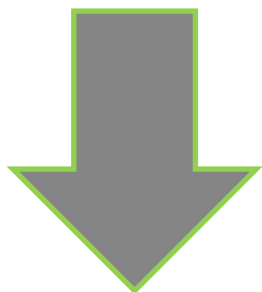

8. POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA SKUMULOWANE

W przypadku niespełnienia przedstawionych założeń oddziaływania skumulowane mogą przejawiać się przede wszystkim:

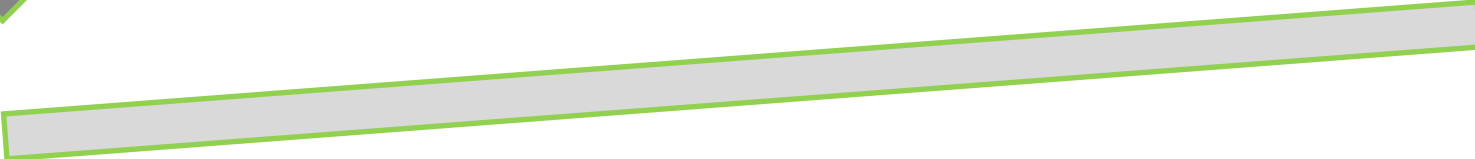

9. ODDZIAŁYWANIA TRANSGRANICZNE

Niektóre z planowanych przedsięwzięć mogą wiązać się z oddziaływaniem na wrażliwe tereny przygraniczne → **mogą wymagać wdrożenia procedury oceny oddziaływania transgranicznego.**

Prawdopodobieństwo wystąpienia takich oddziaływań zależeć będzie od lokalizacji, natury i skali planowanych przedsięwzięć.

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach PPW+ będą realizowane między innymi w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, stolicach województw, za wyjątkiem Warszawy, w miejskich obszarach funkcjonalnych stolic PW, w miastach uzdrowiskowych oraz mniejszych miejscowościach (zwłaszcza projekty w zakresie przedsiębiorczości czy turystyki).

Ich oddalenie od granicy Polski jest na tyle duże, że ryzyko przemieszczenia się emisji zanieczyszczeń poza granice Polski można uznać za pomijalne.

Brak jest podstaw do jednoznacznej identyfikacji ryzyka wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na kraje sąsiednie, które implikowałyby konieczność przeprowadzania dla niego tzw. postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

10. MONITORING SKUTKÓW ŚRODOWISKOWYCH REALIZACJI PROGRAMU

Proponowane dodatkowe wskaźniki do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji PPW+ w odniesieniu do aspektów środowiskowych

Przedsiębiorczość i innowacje

- Liczba projektów B+R dotyczących przeciwdziałania zmianom klimatu
- Przedsiębiorstwa objęte wsparciem dla rozwoju gospodarki neutralnej klimatycznie
- Przedsiębiorstwa objęte wsparciem dla rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym
- MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesy biznesowe dla rozwoju gospodarki neutralnej klimatycznie
- MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesy biznesowe dla rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym

Energia i klimat

- Ograniczania strat energii w wyniku budowy nowych lub przebudowa odcinków dystrybucyjnych sieci energetycznych
- Powierzchnia nowych obszarów zielonych na obszarach miejskich

10. MONITORING SKUTKÓW ŚRODOWISKOWYCH REALIZACJI PROGRAMU

Proponowane dodatkowe wskaźniki do zastosowania w celu monitorowania skutków realizacji PPW+ w odniesieniu do aspektów środowiskowych

Spójna sieć transportowa

- Długość budowanych nowych lub przebudowanych odcinków infrastruktury drogowej, dla której wykorzystano rozwiązania OZE
- Długość budowanych nowych lub przebudowanych odcinków infrastruktury kolejowej, dla której wykorzystano rozwiązania OZE

Kapitał społeczny, turystyka oraz usługi uzdrowiskowe

- Liczba produktów turystycznych na obszarach objętych prawną ochroną

Dane z systemu monitorowania i sprawozdawczości Programu

10. MONITORING SKUTKÓW ŚRODOWISKOWYCH REALIZACJI PROGRAMU

Kryteria wyboru projektu w kwestii zrównoważonego rozwoju

Kryterium	Opis stosowalności	Zakres oceny
Spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju	Zasada zrównoważonego rozwoju jest zachowana, jeżeli w ramach projektu zakłada się podejmowanie działań ukierunkowanych na: racjonalne gospodarowanie zasobami, ograniczenie presji na środowisko, uwzględnianie efektów środowiskowych w zarządzaniu, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.	Deklaracja opisowa
Oświadczenie o spełnienie wymagań w zakresie ochrony środowiska	Zgodność z prawem w zakresie ustaw związanych ze środowiskiem.	Deklaracja opisowa o seplenieniu wymogów ochrony środowiska
Realizacja Strategii Unii Europejskiej Europejski Zielony Ład	Ocena odnosząca się do zgodności z celami Strategii Unii Europejskiej w zakresie przebudowy gospodarki dla osiągnięcia neutralności klimatycznej	Deklaracja opisowa

10. MONITORING SKUTKÓW ŚRODOWISKOWYCH REALIZACJI PROGRAMU

Kryteria wyboru projektu w kwestii zrównoważonego rozwoju

Kryterium	Opis stosowalności	Zakres oceny
Realizacja Strategii Unii Europejskiej Europejski Zielony Ład	Ocena odnosząca się do zgodności z celami Strategii Unii Europejskiej w zakresie przebudowy gospodarki dla osiągnięcia neutralności klimatycznej	Deklaracja opisowa
Wpływ projektu na poprawę zdolności do adaptacji do zmian klimatu i reagowania na ryzyko powodziowe	Zdolność do reagowania i adaptacji do zmian klimatu, w tym rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, wpływ na ryzyko powodziowe (zgodnie z dyrektywą 2007/60/WE), w tym zgodność z Planem przeciwdziałania skutkom suszy, właściwym Miejskim Planem Adaptacji do Zmian Klimatu	Deklaracja opisowa oraz zaświadczenie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie potwierdzające zgodność z celami środowiskowymi określonymi dla jednolitych części wód
Wpływ projektu na obszary Natura 2000 oraz szlaki migracyjne zwierząt	Ocenie podlega wpływ projektu na obszary Natura 2000 oraz szlaki migracyjne zwierząt.	Deklaracja opisowa oraz zaświadczenie/deklaracja organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000

11. REKOMENDACJE OGÓLNE

1. Uwzględnienie w planie ewaluacji badania w zakresie wpływu podejmowanych w PPW+ działań na środowisko.
2. Sprawozdawczość projektowa powinna uwzględniać stałe badanie (ankietowe) dla beneficjentów obejmujące problematykę wpływu na klimat, w tym podejmowanych działań ograniczających wpływ na klimat, w tym adaptacji do zmian klimatu.

11. REKOMENDACJE DLA ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

1. Stosowanie we wszystkich planowanych do realizacji przedsięwzięciach ukierunkowanych na rozwój sieci transportowej w Polsce Wschodniej nowoczesnych i efektywnych rozwiązań technicznych i systemowych ochrony środowiska.
2. W raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dla inwestycji powinny znaleźć się odpowiednie propozycje działań minimalizujących na etapie budowie i eksploatacji inwestycji.
3. Przystąpienie do inwestycji poprzedzone inwentaryzacją przyrodniczych
4. Wybór do realizacji rozwiązań najmniej kolizyjnych dla środowiska, a w przypadku gdy inwestycja dotyczy obiektów istniejących należy dołożyć starań aby ograniczyć do minimum spodziewane negatywne oddziaływania
5. Wprowadzenie systemu monitorowania stanu gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony w „nowo powstałych” ekosystemach.
6. Przy realizacji inwestycji należy dążyć do jak najwcześniejszego minimalizowania jej potencjalnego negatywnego oddziaływania na środowisko.
7. Upowszechnienie wśród inwestorów i wykonawców przedsięwzięć idei tzw. środowiskowego planu działań.
8. W harmonogramie wydatków i szacunkowych kosztach inwestycji uwzględniać koszty prac przygotowawczych, jak i koszty implementacji środków łagodzących

11. REKOMENDACJE DLA ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ADAPTACJĘ I MITYGACJĘ ZMIAN KLIMATU

1. Ograniczania przepustowości ciągów wprowadzających ruch do centrów miast i budowę sieci dobrze skomunikowanych parkingów buforowych.
2. Wprowadzania preferencji oraz zachęt dla transportu zbiorowego, w tym inwestycji w komunikację miejską.
3. Preferowanie ekomobilności, wytyczanie dróg dla rowerów, stosowania rozwiązań sprzyjających wygodnemu przemieszczaniu się pieszych, rowerzystów i pojazdów komunikacji miejskiej.
4. Wybór materiałów konstrukcyjnych odpornych na erozję wodną i wietrzną;
5. Profilowanie dróg w sposób umożliwiający szybkie ich odwodnienie podczas intensywnych lub długotrwałych opadów oraz burz.
6. Budowanie zbiorników retencyjnych gromadzących wody opadowe z powierzchni uszczelnionych.
7. Wprowadzenie zieleni izolacyjnej, nasadzeń drzew i krzewów.

Dziękuję za uwagę

GiG Instytut
Badawczy

